

El nen perdu al llaberinto de neu

CARMEN CASTÁN SAURA

Els tres chics de casa Torres teniban mereixeda fama pel llugar y la redolada y se la eban ganau no presisaméasercasen a las bidas dels santos, sino porque preparaban totas las barrabasadas tan punto per agulla y tan trabeseras que més pareseban sallidas del caletro de chen més feta que no d'istes tres misaches que no chuntaban entre tots ni una trentena d'ans.

Dels tres chermans el més pincho, espabilau y burllón yeba Fermín, que se'n rediba de tot cuanto, pero sempre dan molta finura y gracia: un machagansas –le diban a begadas– encara qu'ell no se fese l'inosén. Fermín pensaba pels tres porque Chuan, el michano, yeba un manau de las ideas de Fermín y Pedro, el més chico, un barrastas que disfrutaba cllaban-les punchas al cul dels suyos chermans u amigos y enrestín gats als que les posaba llasos de colors a las urellas y un estrapalusio tremendo de pots rubillats penchats de la coda.

Las fayenas del tríu teniban totas la misma señal: se feban sempre sin-se soroll. La marca de la mainada de Torres yeba callar, esperar y no fer cap de baruca. D'ista manera s'estalbiaban els correyasos del yayo y las berdiasadas de su pai que les marcaban camins gordos y royos a las camas. Tot sobén tamé soleban probar els espargatons de la mai ben duros tals molsegons del cul.

Pero el castigo més temeu de tots yeba el de la yaya. Solo ella teniba una autoritat més de maneos que de paraulas, que la ba conseguir una nit de tronada. Les eba amostrau la llocura dels espritus que se donaban espentóns entre boira y boira, y cuan la abuelica teniba un apuro y els chics no queriban creure, ella llebantaba els brazos coma querín demanar achuda al sielo y els tres mosets correban coma uno solo a sentar-se a la mesa u a fer lo que les manase.

Ta preparar la saguera chugada els tres chermans ban aminister més d'una semana. Primero ban tinre que apenre a fer de lladres ta robar la bolsa de carambels fransesos que la mai guardaba tals santos y ta fiestas mol

especials. No ba ser fásil buscar el momento chusto ta trobar las cllaus dels arconets y les ba fer falta una sincronía de lladrón de morro fino ta posar el treball en marcha. Lo demás, un kilo de sebo, arena, arguila, caixas y una escalera les ba resultar molto más fásil. Tota la mainada del llugar ban churar bengar-se de la fotrimalla de casa Torres pero la bengansa se ba ixupllidar als dos días. ¡Al fin y al cabo, tota la mainada del llugar ba tinre tanta illusión de trobar-se sarpadas de carambels de colors a las paneretas encara que fuesen boletas d'ensundia u de arena embolicadas!

Altros odios y rencors sí que aniedaban al corasón de Fransisco, el casador dels peus lluchés.

Un día dels Inosens ba tinre que caminar Fransisco més de güeit oras buscán un chabalín supuestamén muerto a un tusal del mon. Tanto se ba esforsar l'ome buscán y rebuscán qu'entre la rabia y lo que se ba cansar se le ban apoderar al casador unas fiebres apegalosas que casi se le'n lleban tal sagrero.

Cuan Fransisco ba descubrir a l'amo de la inosentada, se ba churar ta ell que tinría que tornar-le a Fermín las tornas.

Correba el mes de febrero dan tots els gats, uno a uno, corteján dan l'alma bueda de culpas y pecats, miaulán luxuria, odios y grits d'opereta.

Fermín sarraba trosos de lleña dan l'abuelo y el ba sentir ragonar aplleret, frotán-se las mans de didos mich apilats pela artrosis.

-Iste temps marca neu -ba dir el biello-, igual demá no podem salre de casa.

Antes de puyar ta la cosina, Fermín se ba cargar a la esquena dos trosas de lleña ben tal cual de grans, espantau pels pedrics de su padrino; iste, entrestanto, ba estar desaiгуán la buixiga rubillada de pedras una estona llarguísima.

Dispués de sopar trunfas colgadas, un burruscall de tosino del caldo y sopas de llet dolsas y sucosas, tots se'n ban anar a dormir. A las dos del maitino, cuan ba cantar el gall tuerto de plumas aiguamarina, ban encomensar a caire dan por las primeras boletas de neu. A las sinc l'abuelo se ba llebantar y ba sacar el naso pel bentanón de la saleta, y ya nebaba dan rabia. L'alba no ba querer salre asta tardi y dan una peresa d'ibert la llum ba sacar el morro pela cortineta bordada de puntillas bllancas. A las pocas oras la neu eba emblanquiau tot lo que se ba trobar al paso.

Primero ba brincar de la cama Fermín t'achudar a su pai. Dispués ba gritar als chermans perque als tres la neu els tornaba llocos. Teniban afi-

sión a ubrir túnels llaberínticos y chugar-se quí ganaba a trobar la entrada y la sallida. Ubriban els camins als prats grans, chuntán els dibuixos dels llaberintos dan buixos, pedras u ramas coma maneras d'orientar-se. Yeba una berdadera abentura ta la que caleba competir-ie molto sobretot cuanto més neu yeba.

La mainada ban almorsar y ban esperar a que tots els omes a besinal se posasen a paliar ta ubrir las carreras, y ells posar-se las polainas y salre de casa. Alguno se tapaba camas y peus dan arrufias, y se manteniban ben calens una buena estona encara que arribaban a casa dan bañadura. Tot sallín la bufetada del fret les ba sabre coma una carisia.

En un santiamén tot els bordegots estaban chuntos ta fer una guerra de boladas més u menos atapidas que, seguntes agón les tocaban, les deixaba moradura. Dispués ban eslegir el prau més pllano, serqueta del llugar y desde anque podeban sentir maliar a las mais u a las abuelicas alertán-les dels refriats que agafarían si se quedaban guaire estona més a la intemperie.

La neu se retorsigaba cayén en silencio, el mismo que tapaba a la mainada ubrín els primés camins del llaberinto dan pena suprema porque eban d'empllegar brazos, camas, pics, palas y hasta bell perpal.

El treball yeba mol cansau y el fret les chelaba la saliba y la sudor. Antes de qu'el sol jopase per *Sanabanchelis* ya teniban més d'una dosena d'endrestras curtas y llargas crusán-se unas, paralelas altrás, en escalera y hasta enduladas las demés.

Cuan ban donar per acabada la fayena tots chuntos ban empenre el camino de casa chupits coma el bardo.

–¡Fermín!. ¿Agón ye Fermín? –ba preguntar uno contán a tota la chobenalla del llugar.

–Déu d'estar acabán el suyo caminet –ba asegurar Chuan, el chermano de Fermín– u igual se mos ha abansau a fer cualquier cosa –ba añadir ben combenseu de que aixó no podeba ser porque Fermín mái tornaba ta casa sinse repllegar als suyos chermans.

–Dispués de disnar mos tornarem a bere –ba dir el més flaco de tots.

–Sí, aixó será si mos deixan tornar a salre. Dan ista bañadura igual mos tancan a la cosina –ba repllicar un altro moset.

Chuan ba demanar qu'el acompanyasen a donar una güellada pel llaberinto, no fuese que aquell llorno de su chermano estase preparán bell

chuego nuevo y se'n estase redín. Se ban donar una buelta per tot el prau y ni rastro de Fermín.

A casa digú sabeba res del chic que demaitino eba salliu encabesán la expedición. Dispués d'una ora infinita coma el dolor de la muerte, el llugar entero el ba donar per perdu. Asta que ba encomensar a fer-se de nit parese que no ba quedar ni un forau per mirar. Dan tochos llargos punchaban la neu y las conchestras per si el moset estase enrunau.

Pero solo Fermín y Fransisco, el casadó dels peus lluchés, coneixeban el misterio porque estaban els dos chuntos. Feba moltos días que Fransisco esperaba ixe momento dan deleite y ba profitar t'asercar-se al tros de llaberinto de neu del chobenón. Digú el ba bere cuan rondaba per allí. Un buen casador ha de coneixer la manera de no deixar-se sorprenre cuan ba a casar. Dende ensima de la paret, mich amagau le ba siular:

–¡Tú, Fermín, viene dan yo! Estigo seguín a una chabalina dan cuatro crías. ¿Te'n acordas de lo majos que son els chabalinets? Si biens dan yo, porás beder-los de serca. Pero, sobretot, tiens que binre tu solo. No quero qu'els otros els bedan.

Al chicorrón le ban encomensar a trucar els pulsos desaforadamén. Le feba tanta illusión bere als llitonets que tentau ba estar de dir que sí sinse cabilar guaire.

–Millor será que me quede –ba asegurar repensán-se si no arribarem perdets.

–¡No sigas pologón, parese mentira en lo balén qu'els demás pensan que yes! Mira, mo'n anam solo una estona, tu pel camino del barranco, yo pel d'ensima. El primero que beiga bella cosa grita a l'altro.

Cadaguno se ba posar a caminar pel baixadón. Fermín el teniba ya ubierto pel casador que le ba trasar un puyal de asagadors. El misache, al prinsipe, ba creure que tanta endresera yeba ta estalbiar-se pasos, pero cuan una boira espesa se le ba puyar camas t'alto y ba perder l'esme del tot, una llum súbita se le ba ensenre a la cabeza.

–Iste m'ha feto perder esprés –ba pensar.

Ba gritar a Fransisco baladrián. Tornaba a nebar una neu sudada que se le pegaba pels talons. No sabeba pas com trobar el camino ta tornar ta casa. Detrás d'una pedra ba esperar que la boira se'n anase, pero nebaba coma una burla, y la boira se ba apretar més que mái a terra. A Fermín tot aixó se l'entrefeba una chugada del destino porque el paisache entero yeba nuevo tals suyos güells, igual que si ase aterrisau per bell cráter de la lluna.

Rabentau y cansau pela fame y la desesperación después de oras de teixir y desteixir lo caminau, ba desidir ubrir el suyo llaberinto dan un túnel chico y amagar-se dintro. Alló poría ser la suya salvasión u la suya tumba encara que ya res se le'n donaba. D'allí enta debán tinría que redirse-ne de la suya desgrasia en una burlla suprema.

A casa la desesperación s'enredolaba pels quebros y puyaba hasta la falsa. El pai dan altros omes ban buscar y rebuscar tota la nit. Els chermans y els bordegots del llugar ban medir palmo a palmo el campo de chuego.

La maí teniba nit y día enseneu el foc y una olleta estaba continamén penchada del cremallo dan caldo calén ta tots. No podeba creder-se qu'el fillo s'ase perduu. No s'hu queriba creure y per aixó manteniba l'ánimo tranquilo.

L'abuelo mormuraba ara més lletanías que maí y l'abuela se ba tancar a l'alcoba a resar rosaris a tots els santos qu'ella coneixeba. Ragonaba dan ells coma si fuesen parens y ba oferir la suya bida y els suyos dolors a cambio de que le tornasen al nieto. Ba suplicar a tots els besins qu'ella eba amortallau en tots els suyos 87 ans que si el moset les arribaba t'allí l'i nimbiasen de tornada un'altra begada.

Ba gritar a la suya amiga Pepa y le ba demanar apretán-se las mans:
 –¡Pepa, busca-me-lo y porta-me-lo, ye tan chicorrón y así mos ha de fer tanta falta! Te faré di misas y tots els días te resaré un rosari. Fè-ue pelo que mos bem querer. Di-le a Asusena que yebe tan amiga de Fermín. Ya sabes lo que te demano, tu que bas perder un fillo chicot. Y tornaba la biella a resar, sinse menchar, sinse beure, sinse dormir.

Dispués de dos días de oradiar, de buscar palmo a palmo, tros a tros, se ban baraixar dos suposicions: una, qu'el nen estase enterrau y ya el nores blanco l'ase embolicau; y l'altra, que ase perduu l'oremus y esperase ta trobar el camino.

Cuan se ba cumplir el terser día, que ba amanecer d'un azul doloroso, la carrera bulliba de conmormoris y grits.

A tot el mon se l'escapaba el corasón pels güells ¡Fermín estaba bibo!
 –L'ha trobau Amado, mich enrunau a la neu –diba un mosardo tremolán-le asta els pels de la cabeza.

Amado baixaba pel camino dan el moset perduu agarrau de la man. Fermín anaba mirán ta debán sinse bere a digú.

–Quero bere a madrina, primero quero beder-la a ella –ba demanar dan la bos trencada.

Els chermans se le ban asercar y se le ban quedar apegats al canto. Su pai y su mai el ban abrasar coma si agarrasen la sustansia d'un sueño. Cuanto que se ba poder desapegar d'ells, ba correr escaleras t'alto asta l'alcoba de la yaya. Cuan ba crusar la puerta ya ba bere penchats así y allá els imbisibles resos de l'abueta.

–¡Madrina, estigo así, he tornau! –ba di casi sinse forsa.

–¡Fillo mío de la mía alma! –ba gritar la dòna, esgarrañán-lo casi de la forsa de l'abroso.

He estau astí abaixo –charraba Fermín aprisa y corrén– a una coba de neu dan Asusena y els altres del llugar. Me ban nimbiar ta casa porque tu me gritabas. Yo queriba quedar-me, pero Pepa me ba fer tornar t'así, ¡ye que s'estaba tan be allí, madrina! Tot estaba plleno de túnels tan llargos coma tot el barranco y a cada túnel s'i feba bella cosa: a uno la neu, a l'altro la llum, a un tersero las boiras.

–Calla, calla –le ba demanar l'abuelica al chicorrón, y llebantaba els braços donán-le las gracias a Pepa ¡Me l'has portau, amiga, me l'has portau!– y l'abrasaba embarnusán-lo de la sal de las llárimas.

–Marcha ara ta la cosina –le ba manar la dòna–; tots els demés queren beder-te, yo baixaré un poco més tardi, qu'estigo acaban de fer per así.

Pero no baixaba la madrina. Encara teniba molta fayena repasán a tots els santos als que les ragonaba coma si fuesen parens, contán-les agradeseda qu'el nieta ya'l teniba a casa. A Pepa, la suya amiga, le ba resar dos rosaris glloriosos y als difuntos del llugar qu'ella eba preparau y acompañau tal saguer camino, a istes les ba imbentar pllegarias espesials d'agra-deiximén.

Demaitino el yayo la ba trobar tal coma la ba deixar pela nit, sentada a la silla dan els güells ubiertos de par en par, freda y tiesa coma els crestalls de chelo dels llinats y dan una risalleta a la boca. Una risalleta a michas entre el supremo coneiximén y la sabiduría. S'eba muerto de gratitut.